

NÚO KLAIPÉDOS IKI KARALIAUČIAUS¹

Die Kriegsfreiwilligen-Division „Großdeutschland“
grüßt die Heimat!

Nuotrauka iš 1942 metų žygį dieną. Tie laikai praėjo. Dabar jie gržta tik prisiminimuose.

KELIONĖ TESİASI

1944 m. lapkričio pabaiga. Atvykę į uostą, pamatome „savajį“ 10 000 tonų prekinį laivą. Pirmagalyje įrengta apskrita, paaukštinta ir šarvo skydais apsaugota aikštélė su 3,7 cm kalibro keturvamzdžiu zenitiniu įrenginiu. Pakrovimas vyksta sparčiai, nes nuolat tenka saugotis oro antpuoliui. Keletą kartų pasirodo ir mūsų naikintuvai. Mums sekasi, kol kas nematyti jokio „ivanų lakūno“. Atkreipiu dėmesį, kad mūsų bataliono vieta yra pačioje laivo apačioje po vaterlinija, o tai man nelabai patinka. Nejučia topteli mintis: „Kaip tu čia, apačioje, išsigelbėtum, jeigu į laivą pataikytų bomba arba, kas gerokai blogiau, torpeda?“ Tai būtų ne pirmas ivano paskandintas laivas! Be to, čia labai ankšta! Greitai susirandame vietas miegoti. Apsidžiaugiamė, kai varikliai pagaliau pradeda veikti ir laivas išplaukia. Kelionėje nieko negalime matyti, tad tuo labiau visko klausomės! Netrukus varikliai pradeda veikti visa galia. Kur dabar mes vėl vykstame? Kuo baigsis šis karas? Tokios mintys neapleidžia mūsų per visą jūros kelionę. Po daugelio valandų išgirstame: vykstam į Karaliaučių. Vandenyje jau plaukioja ledo lytys, su kiekvienu dusliu bumbtelėjimu, joms atsitrenkus į laivo bortą, nejučia pagalvojam: „Reikia tikėtis, tai ne torpeda!“ Štai ir vėl „bumpt!“ Sugaudžia metalinis bortas, o vienas vaikinas sako taip visiškai ramiai: „Ir vėl pataikė! Turbūt tos rusų torpedos niekam tikusios!“ „Užsičiaupk tu nekarksėjės!“ – pasigirsta šalia. Mes sužinome, kad téra tik keli apsaugos laivai. Vis dėlto laimingai pasiekiamė Fryzų įlanką ir „Karaliaučiaus jūros kanalu“ iplaukiame į uostą. Vėl pajutę po kojomis kietą žemę, džiaugiamės, kad mūsų kelionė jūra baigėsi be kokio susidūrimo su priešu. Iš Karaliaučiaus traukiniu važiuojame į išskrovimo vietą pietų kryptimi iki Zensburgo (Mrongovo). Apsistojame Giesenau, mes išskirstomi po didelius ūkius ir dvarus.

1944 m. gruodžio 1 d. Tada vėl prasideda įprastas „taikos meto“ mokymu režimas. Pirmiausia turime viską susitvarkyti. Būtina sanitarinė higiena, aprangos tvarkymas ir labai svarbus ginklų bei amunicijos patikrinimas. Reikia priimti atvykstantį papildymą. Apsidžiaugiamė, kad atvyksta ir pažystamų kovos draugų, kurie gydési po sužeidimų, o dabar vėl pas mus sugržta.

1 Originale vartojami miestų pavadinimai Memel, Kenigsberg.

Džiaugsmingas susitikimas! Po keleto dienų surengiama apžiūra su visa apranga ir ginklais. Gaunu naują automatą, nes tame, kurį turėjau, kliūva dėtuvinės laikiklis. Kitą dieną įvyksta instruktažas, per kurį mes informuojamai apie tolesnį mūsų „poilsį“. Turime tapti naujai sudaromo „Grossdeutschland“ tankų korpuso sudedamaja dalimi. Būsimojo korpuso vyriausiuoju vadu nuo 1944 m. lapkričio 1 d. paskirtas tankų armijos generolas fon Zaukenas¹. Su atvykusiais naujokais uoliai treniruojamės kovinės parengties pratybose, valome ir tvarkome ginklus bei šaudmenų atsargas. Trumpai tarant, esame „kaip reikia užsiémę“. O savo padėties rimtumą sušvelniname būrio ir kuopos vakarėliuose, gausiai aplaistomuose alkoholiu! Tokios „šventės“ labiausiai tinka „naujokams“ su „seniais“ suartėti ir susipažinti. Apie atostogas čia, deja, néra ko ir galvoti. Todėl dažnai rašome laiškus namo bei geriemis draugams ir pažystamiems. Dar labai svarbu ir tai, kad mes patys laiškus gauname beveik reguliariai. Gruodžio dienoms trumpėjant ir vis anksčiau sutemant, dažnai pagalvojame maždaug šitaip: „Dabar tu čia ramiai leidi laiką, bet ko mes dar galime sulaukti ateityje?“ Rytų fronte esu nuo 1941 metų lapkričio mėnesio, 1941 metų gruodžių dalyvavau puolime prie Tulos, paskui prasidėjo sunkus atsitraukimas ir, svarbiausia, – likau gyvas! Keletą kartų ištrūkau iš mirties nasrū! Paskui 1942-ieji! Žiemos karas éjo prie pabaigos. Atostogos! Didysis vasaros puolimas nuo Kursko Voronežo link, sėkmingas puolimas pietų kryptimi, Stalino (Donecko), Dono forsavimas, prasiveržimas iki Manyčo limano. Paskui rugejó mėnesį – Rževas! Mano pirmasis sužeidimas! Karo ligoninė Varšuvoje, atostogos téviškéje, gjimo atostogos, rezervinė brigada Kotbuse. 1943 metai. Vélinė fronte į rytus nuo Charkovo, paskui pačiame mieste! Atgal iki Poltavos. Kovo mėnesį sékminčia kontrataką iki Tomarovkos. Paskui mokymai ir rengimasis „Citadelės“ operacijai. Prasiveržimas pro smarkiai ginamas rusų pozicijas ir įtvirtinimus. Tada postovis priešais Obojanę, į pietus nuo Kursko. Puolamujų veiksmų nutraukimas, SS dalinių atšaukimas dėl Badoljo išdavystės Italijoje. Mūsų „ugniagesių komandos“ žygis į šiaurės rytus nuo Smolensko ir Briansko į vadinamąjį „Karačeve mišką“. Ten už narsumą tuo pačiu metu su kovos draugais Richardu Alburgu ir Špygeliu iš jefreitorų paaukštinami į puskari-ninkius. Sunkūs mūšiai dėl Achtyrkos, atsitraukimas „išdeginta žeme“. Persikėlimas per Dnieprą prie Kremenčiugo, kautynės ties Krivoj Rogu. Paskui siuntimas į Hanoverio karo veterinarijos akademiją. 1943–1944 metai. Po mėnesio (1 trimestro) atgal į „Grossdeutschland“ rezervinę brigadą Kotbuse. Trumpos atostogos Hagene. „Sustiprinto Grossdeutschland pėstininkų pulko 1029“ reidas maršrutu Zakopanė–Vengrija–Rumunija–Karpatų

¹ Dietrich von Saucken (1892–1980) – tankų armijos generolas, tankų korpuso „Grossdeutschland“ vadas nuo 1944-11-01 iki 1945-03-15.

frontas–Gura Humorului–Jasai–Romanas. Ten labai smarkūs gynybiniai mūšiai. Geležinkelio „greituoju transportu“ į Rytų Prūsiją, Virbalį. Paskui Kuršas–Klaipėda! Dabar čia. Kur ketinama mus siusti toliau? Girdime apie „stebuklingą ginklą“, yra V-1 ir V-2, naudojami Vakaruose sajungininkų iš-silaipinimo fronte bei prieš Angliją. Ar tikėtis dar naujesnių ginklų? V-3... V-9? Čia Rytų fronte dabar mums labai reikėtų tokį ginklų! Tačiau kareivui nedera per daug mąstyti! Tam yra nepaliaujama karo tarnyba ir „vakarinės išgertuvės“. Tačiau apskritai nuotaika dalinyje, bent jau pas mus, „Grossdeutschland“, – dar labai gera. Optimizmas, labai daug tikėjimo ateitimis ir pareigos supratimo! Būtent tai. Apie pralaimėjimą kare negali būti né kalbos! O ką mums pranašavo mūsų priešai? Besalyginę kapituliaciją. „Jokiui būdu!“ – taip mes tada manéme. Nejaugi viskas beprasmiškai prarasta? Pralaimėjimu mes tiesiog nenorime tikéti! Vyksta didelės kovinės pratybos. Vyriausiasis vadas generolas nori pats jas matyti! Smulkiai aprašau, kaip sekasi mano minosvaidininkams!

Mūsų divizijos susijungimas su „Brandenburgo“ divizija ir korpuso formavimas „pagal specialų potvarkį“ įvyksta labai létai. Didelė „Brandenburgo“ divizijos dalis dar kelyje, o visiško susitelkimo galima tikėtis ne anksčiau kaip 1945 m. sausio viduryje. Lenkijoje prie Vyslos upės Baranovo placdarame pastebėtas priešo telkimasis. Kadangi tikimasi rusų puolimo, mes, „Grossdeutschland“ tankistų grenadierų divizija, gauname įsakymą žygioti į pietus. Tačiau prieš tai dar turi įvykti didysis pasirodymas vadovaujančiam generolui.

„GROSSDEUTSCHLAND“ MITAS ŽLUNGA. RYTŲ PRŪSIJA 1945 M.

1945 m. sausio 1–11d. Jūros keliu palikome Klaipėdos placdarą ir nuo 1944 m. lapkričio 26 d. įvairiaus transporto laivais Baltijos jūra pro Piliavos sąsiaurį buvome atplukdyti į Karaliaučių. Ten sulaipinti į vagonus ir nugalbenti į numatytą apgyvendinimo vietą. Mūsiškė grenadierų pulko II bataliono 8-oji kuopa apsistojė Wiesenau kaime pas Rytrūsių ükininkus. Mūsų naujojo pulko vado Hezeman² vadavietė buvo Lazdonyse (Rastenburgo apskr.). Ramiai išbuvome ten keletą savaičių, nors turėjome ir pratybų, skirtų naujokų papildymui supažindinti su rūscia tikrove. Gražiai atšventėme Kalėdas ir pasitikome Naujuosis metus. Dabar svarbiausias klausimas: „Ką su mumis ketinama daryti?“ Bendra padėtis nelabai padrásinanti! Esame čia sutelkti, kad drauge su kitais mūšiuose išbandytais daliniais būtume sujungti į naujają „Grossdeutschland“ tankų korpusą. Jam priklausys ir garsioji jégerių

² Wolfgang Heesemann (1919–1945) – majoras, „Grossdeutschland“ grenadierų pulko vadas nuo 1944 m. lapkričio iki 1945-02-05 (žuvo Rytrūsiuose).

Hanso Heinco Refeldto
1945 m. naujametis
atvirukas savo šeimai. Geri
linkėjimai tada buvo ypač
reikalingi.

divizija „Brandenburg“. Kalbama apie planuojamą puolimą iš Rytprūsių į rusų Narevo frontą siekiant nublokšti atgal priešo puolimo smaigali ir, kaip senais laikais, su pietvakariuose puolančiais daliniais sudaryti didelį apsupties katiną ir priešą sunaikinti.

1945 m. sausio 11 d. Šiandien ateina įsakymas išžygiuoti! Vykstame Prašnico kryptimi. Ten viename kaime apsistojame karinėms pratyboms. Visur sniegas ir labai šalt! Naktį į 1945 metų sausio 1-ąją (naujametė naktis) kartą pasaliutavome iš savo minosvaidžių (8,14 cm kalibras)! Prieš tai žemėlapyje buvome parinkę vietą, kad nepadarytume žalos. Pagal jį minos turėjo nukristi į pelkes. Vis tiek kitą rytą pas mus ateina keletas labai išsigandusių lenkų ukininkų ir praneša, kad naktį juos apšaudė partizanai! Netenkame žado sužinojė, kad tie „pelkynai“ tuo metu buvo nusausinti ir apgyvendinti. Pažadame išvyti niekšinguosius partizanus. Vieną dieną išvyksta didelės pratybos. Dabar jos iš tikrujų vyksta užšalusiuose durpynuose. Tenka gana daug šaudyti kovos šaudmenimis. Į apžiūrą atvyksta pats sudaromo tankų korpuso vyriausiasis vadas tankų armijos generolas fon Zaukenas. Su galingu šūvių tratėjimu ir šūksniu „hurra“ puola pėstininkai, trata lengvieji ir sunkieji kulkosvaidžiai, garsiai „pliaukšime“ mes, minosvaidininkai. Nurodyta iššaudyti įspūdingą kiekį kovos šaudmenų. Kadangi mes, minosvaidininkai, tikrojioms mūšio užduotims vykdyti dažnai turime per mažai šaudmenų, tai nusprendžiame geroką jų dalį ne iššaudyti, o atidėti „juodai diebai“, vėlesniems, svarbesniems tikslams. Taip ir padarome. Kai, pratyboms pasibaigus, raportuojama apie panaudotus šaudmenis, aukštasis svečias nustembė: „To negali būti, aš girdėjau sprogstant daugią daugiausia tik pusę to kiekio! Noriu tikslaus pranešimo!“ „Klausau, pone generole“, – drąsiai atsakau ir mąstau, kaip galėčiau jam tai paaiškinti? Kitą rytą visas būrys užšalusiose pelkėse pareigingai ieško nesprogusių minų. Tačiau jų nėra! Tie „nedorai“ suraupę šaudmenys vėliau mums labai pravertė! Laimė, man gresiantis

patikrinimas neįvyksta, nes vėl keliamės į kitą vietą. Trauksime į buvusias lenkų kareivines, galbūt į Prašnicą. Ir štai ateina 1945 m. sausio 12 diena!

1945 m. sausio 12 d. Važiuojame į pradines pozicijas netoli vieno vienuolyno. Naktį praleidžiame tame vienuolyne, kuriame dar prisiglaudės ir kažkokš stabas. Miegas niekam nerūpi. Visi įsitemp! Mes nujauciamo, kas mūsų galėtų laukti. Šaltą giedrą naktį vykstame į pradines pozicijas. O paskui prasideda puolimas! Tik kažkaip trūksta to pasitikėjimo, kurį visada jausdavau per „Grossdeutschland“ sumanų puolimą!

1945 m. sausio 13 d. Apie priešą žinoma tai, jog rusų generolas Rokovskis, norėdamas pasiekti Baltijos jūrą, pradeda puolimą iš Pultuskos-Ružanų placdarbo į šiaurės vakarus Elbingo kryptimi, o savo dešiniuoju sparnu veržiasi į Prašnicą-Ortelsburgą. Tam sumanymui pavykus, būtų atkirsta armijų grupė „Centras“! Mūsų užduotis – sukliudyti priešo persikėlimą per Ožycą upę.

1945 m. sausio 14 d. Pasiekiamo Ploniavy kaimą netoli Ožycos upės. Mes turime pulti į rytus-šiaurės rytus priešpriešiai fuzilieriams. Atrodo, čia višur šaudoma. Ivanas kelia baisū „triukšmą“.

1945 m. sausio 15 d. Mūsų II bataliono, vadovaujamo kapitono Zomerio, pirmosios atakos tikslas yra Golovinai ir Gasevas. Nors mūsiškės sunkiosios artilerijos parama jau ne tokia, kokia būdavo anksčiau, bet Golovinus užimame gana greitai. Tačiau ivanas čia pasirodo esąs labai stiprus! Žuvovo vienas, dar nelabai seniai pas mus atsiradęs jaunas karininkas, vadovavęs

Tankistų grenadierų kolona. Rytų Prūsija, 1945 m. sausis.

